

GORDANA BLAGOJEVIC'

Δρ. Εθνολογίας και Ανθρωπολογίας

Εθνογραφικό Ινστιτούτο της Σερβικής Ακαδημίας

Επιστημών και Τεχνών (Βελιγράδι, Σερβία)

**ΟΙ ΣΕΡΒΟΙ ΣΤΗ ΡΟΔΟ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 20^ο αι. ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ:
ΜΙΑ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ-ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ¹.**

Επίκεντρο του ενδιαφέροντος της παρούσας έρευνας αποτελεί η σερβική κοινότητα της Ρόδου και οι σχέσεις της με τους Έλληνες στη Ρόδο από τη δεκαετία του 90 έως σήμερα.² Από την δεκαετία του '90, εξ αιτίας της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας πολλοί Σέρβοι βρήκαν καταφύγιο σε διάφορα μέρη της Ελλάδος. Κάποιοι από αυτούς εγκαταστάθηκαν στη Ρόδο και Σερβόπουλα από τη Βοσνία φιλοξενήθηκαν στο νησί το 1995. Εκτός όμως από αυτό, το 1999 ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος Ελληνοσερβικής φιλίας ο οποίος ανέπτυξε πολλές δραστηριότητες σχετικές με την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας προς τη Σερβία και τα θύματα πολέμου. Στην έρευνα αυτή θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε τις ποικίλες δραστηριότητες του Συνδέσμου αλλά και τον ρόλο που διαδραμάτισε στη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ Σέρβων και Ελλήνων.

Όλα ξεκίνησαν το 1995, όταν κάτοικοι της Ρόδου φιλοξένησαν ορφανά Σερβόπουλα από τη Βοσνία. Οι σχέσεις φιλίας οι οποίες δημιουργήθηκαν τότε συνεχίζονται μέχρι και σήμερα.

Μία ομάδα παιδιών από την Νοβοσάτσα (δήμος Σαράγιεβου) έφθασε στη Ρόδο το 1995. Ήταν τότε μαθητές της έκτης τάξης του Δημοτικού Σχολείου "Miloš Crnjanski" ηλικίας 12 ετών. Τα περισσότερα από αυτά τα παιδιά ήταν ορφανά πολέμου. Τους συνόδευαν τέσσερις δασκάλες μεταξύ των οποίων και η κυρία Milica Jonić, τότε διευθύντρια του σχολείου.

¹ Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου στην κυρία Milica Jonić, στον κύριο Γιώργο Ζωγραφίδη και στον κύριο Dalibor Božić για την βοήθεια που μου προσέφεραν κατά τη διενέργεια αυτής της έρευνας.

² This paper is the result of Project no. 177027: *Multietnicity, Multiculturalism, migrations – contemporary process*, by the Ministry of Education and Science of the Republic of Serbia.

Αυτό το πρόγραμμα φιλοξενίας παιδιών είχε οργανωθεί από τον Ελληνο-σερβικό σύνδεσμο, στον οποίο προέδρευαν τότε οι κ.κ. Παναγιώτης Χαρίτος και Slavenko Terzić. Το ταξίδι και οι σχετικές προετοιμασίες πραγματοποιήθηκαν μέσω της συνεργασίας του σχολείου με το γραφείο της Σερβικής Δημοκρατίας της Βοσνίας στο Βελιγράδι. Τα παιδιά φιλοξενήθηκαν από οικογένειες. Η υποδοχή που τους επιφυλάχθηκε ήταν θερμότητα και όλοι αισθάνθηκαν σαν να ήταν με τις δικές τους οικογένειες. Οι Σέρβες δασκάλες έμεναν στην Σχολή Τουρισμού της Ρόδου. Όλη η αποστολή έμενε μέσα στην πόλη της Ρόδου, ο ένας κοντά στον άλλο.

Τα παιδιά παρακολουθούσαν τα μαθήματά τους κανονικά με την σύμπραξη Ελλήνων δασκάλων στα μαθήματα όπου δεν υπήρχε Σέρβος δάσκαλος. Το πρόβλημα της άγνοιας της ελληνικής γλώσσας λύθηκε από την αρχή, καθώς τοποθετήθηκε αμέσως ένας δάσκαλος ελληνικών, ο οποίος παρέδιδε καθημερινά μαθήματα ελληνικής γλώσσας στα παιδιά. Η συνεργασία υπήρξε εξαιρετική από κάθε άποψη. Τα παιδιά με τη συνοδεία των δασκάλων τους επισκέφτηκαν και άλλα σχολεία της Ρόδου και έδωσαν παραστάσεις και συναυλίες χορωδιακής μουσικής. Έλαβαν μάλιστα μέρος και στις τρεις παρελάσεις που αφορούν στις ελληνικές εθνικές εορτές (28η Οκτωβρίου, 7η Μαρτίου και 25η Μαρτίου). Με μία λέξη, συνεόρταζαν όλες τις εορτές.

Οι οικογένειες που φιλοξενούσαν τα παιδιά οργάνωναν ημερήσιες εκδρομές για να τα ευχαριστήσουν. Επισκέφτηκαν και το γειτονικό νησί της Σύμης. Εκεί τα παιδιά φιλοξενήθηκαν για δύο μέρες στην Ιερά Μονή του Αρχαγγέλου Μιχαήλ. Τα Σερβόπουλα δέχονταν συχνότατα πολλά δώρα.

Σε διάφορες εκδηλώσεις που οργανώθηκαν, η δασκάλα Milica Jonić μίλησε εκ μέρους του σχολείου για τον πόλεμο και τη δυστυχία την οποία βίωσαν τα παιδιά. Οι ομιλίες αυτές προκαλούσαν μεγάλη συγκίνηση και έφερναν δάκρυα στους ακροατές.

Στη Ρόδο έμειναν τα παιδιά συνολικά πέντε μήνες, επειδή εν τω μεταξύ υπογράφηκε η Συνθήκη του Ντέιτον (Dejton). Η Συνθήκη προέβλεπε την αναγκαστική μετακίνηση των οικογενειών τους από την Βογοσέα, πράγμα το οποίο απέκοψε την επικοινωνία των παιδιών με τις οικογένειές τους εκεί, αναγκάζοντάς τα να γυρίσουν εσπευσμένα πίσω.

Έτσι επέστρεψαν στις 3 Μαΐου του 1996. Ο χωρισμός, σύμφωνα με την κα Milica Jonić ήταν σπαρακτικός. Οι πρώην μαθητές της κράτησαν την επαφή μαζί της και έτσι από αυτούς έμαθε ότι διατήρησαν επικοινωνία με τις οικογένειες που τους είχαν φιλοξενήσει. Ακολούθησαν αλληλοεπισκέψεις, αλληλογραφία, προσκλήσεις σε γάμους και γλέντια. Κάποιοι από τους Έλληνες που είχαν φιλοξενήσει τα παιδιά, τα επισκέφτηκαν στην Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας.

Αυτή η αξέχαστη διαμονή οφείλεται ιδιαίτερος στους κυρίους Παναγιώτη και Γιάννη Χαρίτο, στον κ. Βασίλη Καραγιάννη (ας σημειωθεί εδώ ότι οι συγκεκριμένοι άνθρωποι επισκέφτηκαν το Πάσχα του 1995, μεσούντος του πολέμου, το Δημοτικό Σχολείο της Νογοδέα και έφεραν 11 φορητά με ανθρωπιστική βοήθεια). Επίσης, στην κυρία Νεφέλη Μυροφόλου (η οποία έχει αποβιώσει) και σε όλες τις οικογένειες οι οποίες προσέφεραν στα παιδιά αγάπη, κατανόηση και ελπίδα.

Ο Σύλλογος Ελληνο-Σερβικής Φιλίας ξεκίνησε ανεπίσημα τις δραστηριότητές του το 1999 με πρωτοβουλία Σέρβων οι οποίοι είχαν έρθει πρώτοι στη Ρόδο (ο Srđan Vukotić, ο Bratislav Petković, η Milica Jonić και πολλοί άλλοι) και με την ευγενική βοήθεια των κυρίων Γιώργου Ζωγραφίδη και Σάββα Καραγιάννη (ο οποίος τότε ήταν Νομάρχης Δωδεκανήσου). Στη δράση τους περιλαμβανόταν η οργάνωση συλλαλητηρίων αλληλεγγύης προς την Σερβία και εναντίον των ΝΑΤΟϊκών βομβαρδισμών. Εκείνη την περίοδο οργάνωσαν πολλά τέτοια συλλαλητήρια και συγκέντρωσαν βοήθεια για την Σερβία.

Επίσημα ο Σύλλογος ιδρύθηκε τον Μάρτιο του 2003, όταν έλαβε χώρα η εναρκτήρια συνεδρίαση και εγκρίθηκε το καταστατικό του Συλλόγου. Σε αυτή την συνεδρίαση εξέλεξαν ομόφωνα τον κύριο Γιώργο Ζωγραφίδη ως πρόεδρο του Συλλόγου, τους Goran Točilovac και Bratislav Petković ως αντιπροέδρους και την κα Ανδρονίκη Marić ως γραμματέα.

Η «σλάβα» του Συλλόγου είναι ο Άγιος Σάββας της Σερβίας. Κάθε χρόνο στις 27 Ιανουαρίου τελείται Θεία Λειτουργία στη σερβική γλώσσα, κατά την οποία ιερουργεί ο Σέρβος ιερομόναχος Ελευθέριος Kremić. Κατά τον εορτασμό αυτόν του Συλλόγου, φτιάχνουν έναν ειδικό άρτο, τον λεγόμενο «άρτο της σλάβας» καθώς και κόλλυβα. Ο κ. Dalibor Božić έχει την

τιμή να είναι ο νοικοκύρης της σλάββα, δηλαδή φέρει την ευθύνη για τον εορταστικό άρτο και τα κόλλυβα, επειδή είναι ο μόνος Σέρβος στην Ρόδο ο οποίος εορτάζει τον Άγιο Σάββα και σαν προστάτη της οικογένειάς του. Στην Ρόδο, κατά την εορτή του Αγίου Σάββα τα παιδιά είναι αυτά που χαιρόνται περισσότερο, καθώς με την ευκαιρία της εορτής δέχονται διάφορα δώρα από το Σύλλογο. Το βράδυ της εορτής ο Σύλλογος οργανώνει κάθε χρόνο χοροεσπερίδα στην οποία συγκεντρώνονται πολλοί Σέρβοι και Έλληνες. Επίσης, γιορτάζουν μαζί τα Χριστούγεννα και το Πάσχα.

Για λόγους συντομίας της παρούσας εισηγήσεως θα αναφέρω εδώ μόνο ένα μικρό μέρος από τις πολλές δραστηριότητες που οργανώνει ο Σύλλογος. Πρέπει οπωσδήποτε να αναφέρουμε την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στο Κόσοβο το 2004. Τότε μέσω του Συλλόγου έστειλαν δύο φορτηγά με ρούχα, παπούτσια, τρόφιμα, σχολικά είδη, κλπ. Εκτός από αυτό, υπάρχουν και πολλές ατομικές περιπτώσεις όπου Έλληνες από τη Ρόδο βοήθησαν τους Σέρβους. Έπειτα, ο Σύλλογος με πρωτοβουλία του πρόεδρου του κ. Γιώργου Ζωγραφίδη οργάνωσε αναδάσωση στη Χάλκη το 2006. Στο δάσος αυτό ο δήμαρχος της Χάλκης έδωσε το όνομα «Σέρβικο δάσος».

Στα πλαίσια του Συλλόγου κατά την περίοδο 2008-2010 λειτούργησε και σχολείο στη σέρβικη γλώσσα. Υπεύθυνη για την διδασκαλία ήταν η κα Milica Jonić καθηγήτρια της σέρβικης γλώσσας, ενώ το Κατηχητικό ανέλαβε η κα Zorica Milonić. Τα μαθήματα παρακολούθησαν 19 μαθητές, ανάμεσα στους οποίους και έξι Έλληνες. Με πρωτοβουλία του Dalibor Božić ιδρύθηκε και ποδοσφαιρική ομάδα με το όνομα *Σερβία*. Η ομάδα αγωνίζεται αποκλειστικά σε τουρνουά και σε γήπεδα 5x5.

Οργάνωσαν και παζάρι στο οποίο πωλήθηκε και κρασί με ετικέτα του Συλλόγου Ελληνο-Σερβικής φιλίας, καθώς και διάφορα χειροποίητα αντικείμενα, όπως το έμβλημα του Συλλόγου Ελληνο-Σερβικής φιλίας, εικόνες, πίνακες, διάφορα πλεκτά πράγματα φτιαγμένα με τον σέρβικο παραδοσιακό τρόπο, διάφορα γλυκά κλπ.

Στην Ελλάδα εκτός από το τη Σερβική Ιερά Μονή Χιλανδαρίου στο Άγιο Όρος και το μετόχι του της Ζωοδόχου πηγής, υπάρχουν Σέρβοι μοναχοί και μοναχές και σε άλλα μέρη της Ελλάδος. Ένα από αυτά τα μοναστήρια είναι και η Ιερά Μονή των Αγίων Αρχαγγέλων στο Θάρι της Ρόδου. Σ' αυτό το μο-

ναστήρι ζούν δύο Σέρβοι – ο ιερομόναχος Ευστάθιος και ο μοναχός Μελέτιος. Θα ήθελα σ' αυτό το σημείο να ευχαριστήσω θερμά τους μοναχούς αυτής της Ιεράς Μονής καθώς και τις μοναχές από το γυναικείο μοναστήρι της Υπεραγίας Θεοτόκου για την ευγενική βοήθεια την οποία μου προσέφεραν κατά τη διενέργεια της επιτόπιας έρευνάς μου, τον Ιούνιο του 2005.

Σ' αυτά τα μοναστήρια οργανώνονται κάθε καλοκαίρι κατασκηνώσεις στις οποίες φιλοξενούνται παιδιά από διάφορα μέρη του κόσμου. Έρχονται και παιδιά από όλη τη Σερβία, περισσότερο δε από ένα ορφανοτροφείο του Βελιγραδίου. Τα αγόρια μένουν σε ανδρικό μοναστήρι και τα κορίτσια σε γυναικείο. Η κατασκήνωση λειτουργεί και ως ιεραποστολή με την έννοια ότι εκεί βαπτίζονται αβάπτιστα παιδιά. Πολλά Σερβόπουλα απέκτησαν νέο όνομα μετά τη βάπτιση. Κάποια από αυτά τα παιδιά όταν ενηλικιώθηκαν ήρθαν να ζήσουν στη Ρόδο, ενώ κάποια από αυτά υιοθετήθηκαν από Έλληνες της Ρόδου.

Από τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν, μπορούμε να συμπεράνουμε πως οι Έλληνες από την Ρόδο αν και γεωγραφικά πολύ μακριά από τη Σερβία, απέκτησαν πολύ στενές σχέσεις φιλίας με τους Σέρβους, οι οποίες έχουν κρατήσει για σχεδόν δύο δεκαετίες. Οι Έλληνες στη Ρόδο δέχθηκαν με ανοιχτή καρδιά τα Σερβόπουλα από τη Βοσνία στις πιο κρίσιμες στιγμές της ζωής τους αφού τα περισσότερα από αυτά ήταν ορφανά πολέμου. Αυτή η αγκαλιά τα βοήθησε να ξεπεράσουν τις τραυματικές εμπειρίες του πολέμου. Τα παιδιά αυτά έμαθαν την ελληνική γλώσσα και λόγω της ζεστής υποδοχής και της αγάπης με την οποία τα δέχθηκαν, αγάπησαν τη Ρόδο, την Ελλάδα και τον ελληνικό πολιτισμό. Ο Σύλλογος Ελληνο-Σερβικής φιλίας βοηθάει την επικοινωνία και τη δημιουργία ουσιαστικών δεσμών φιλίας και αλληλεγγύης σε τοπικό επίπεδο, αλλά και ευρύτερα, όπως φανερώνουν οι αποστολές της ανθρωπιστικής βοήθειας στους Σέρβους. Εκτός από αυτό, κάθε χρόνο έρχονται στη Ρόδο και πολλοί Σέρβοι τουρίστες από τους οποίους αρκετοί ξαναέρχονται για πολλά χρόνια, μαγεμένοι από τις ομορφιές του νησιού.

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΜΟΣ ΚΕ΄ Έτος 2012

ΕΚΔΟΤΗΣ:
ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Γραφεία:

Βίλλα «Κλεόβουλος» Ν. Σάββα και Γ. Παπανικολάου

ΡΟΔΟΣ 851 00

Τηλ. 22410- 35635, fax 22410 - 33655

e-mail: Stegigrm@otenet.gr

Επιμέλεια ύλης – σελιδοποίηση: Μανόλης Μακρής

Τυπογραφείο

ISSN 1105-6010

**ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ
ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ**

**ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΙΑΚΑ
ΧΡΟΝΙΚΑ**

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΤΟΜΟΣ ΚΕ΄

**ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ:
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**

ΡΟΛΟΣ 2012